

VNG-standpunten voor verkiezingsprogramma's

Inhoudsopgave

1	Lokaal bestuur en gemeentefinanciën	2
2	Openbare orde en veiligheid	4
3	Participatie & schuldhulpverlening	6
4	Jeugd, vergrijzing en kwetsbare personen	8
5	Economie, klimaat, energie en milieu	13
6	Ruimte, wonen & mobiliteit	16
7	Informatiesamenleving	20
8	Cultuur, media en sport	22
9	Europa en Internationaal	24

1 Lokaal bestuur en gemeentefinanciën

Lokale democratie is veelzijdig, dichtbij en snel voelbaar voor inwoners. Zij omvat aanzienlijk meer dan louter de gemeenteraad. In kort bestek gaat het om de organisatie van maatschappelijke betrokkenheid en het bewerkstelligen dat inwoners hun eigen leven kunnen leiden, waar nodig met een duwtje in de rug van de overheid. Tijdens de coronacrisis wordt wederom duidelijk dat de gemeente de eerste overheid is voor inwoners en ondernemers. Gemeenten zijn aan zet bij beslissingen over de openbare orde, maar ook bij financiële hulp en ondersteuning voor kwetsbaren in de samenleving. Deze beslissingen verschillen per gemeente – en dat is ook de bedoeling. Gemeenten verschillen immers in karakter, in bewoners en maatschappelijke opgaven.

Dat rechtvaardigt maatwerk. Omwille van hun bewoners moeten gemeenten altijd de ruimte krijgen en vrij zijn in de keuzes die ze maken. Oplossingen moeten aansluiten bij problemen die door lokale omstandigheden worden gedefinieerd. Het lokale bestuur is het beste in staat om dat voor elkaar te krijgen. De huidige bestuurlijke verhoudingen zijn echter niet toegesneden op de maatschappelijke opgaven waar gemeenten voor staan. Financieel zijn ze te veel afhankelijk van het rijk, wat de uitvoering van goed bestuur hindert. In dat besef moeten we de gemeenten versterken.

Voor de goede orde: gemeenten staan niet alleen. Op veel terreinen werken ze regionaal samen. Regionalisering, die inhoudelijk op meerdere terreinen speelt, verlangt dan ook een brede aanpak die het ministerie van Binnenlandse Zaken coördineert. Het is daarbij vooral zaak om te bezien wat nodig is en werkt. Blauwdrukken of een top-down benadering passen hier op voorhand niet bij.

Nog een notie: gemeenten doen hun bestuurlijk werk in symbiose met provincies, waterschappen en rijk. Samen vormen wij één overheid. Dat kan alleen bij gelijkwaardige bejegening van gemeenten. Niet incidenteel, maar altijd. Gelijkwaardigheid is onmisbaar voor succesvol beleid.

Versterking van lokaal openbaar bestuur verlangt maatregelen op vier niveaus: gemeentelijk, regionaal nationaal en op het vlak van gemeentelijke financiën. Op een rij:

Gemeentelijk

- Gemeenten spannen zich in om de lokale democratie te versterken en te vernieuwen. De concrete ondersteuning daarvan moet worden voortgezet, zoals in het samenwerkingsprogramma 'Democratie in Actie'.
- Digitale democratie verdient bijzondere aandacht. Met digitale hulpmiddelen kan de participatie bij lokale democratie toenemen, wat de kwaliteit van het beleid ten goede komt. Gemeenten hebben behoefte aan uniforme systemen.
- Lokale partijen moeten – net zoals landelijke partijen – subsidie krijgen, in combinatie met regels voor de financiering van lokale partijen en afdelingen van landelijke partijen, conform de aanbevelingen van de commissie-Veling.
- Volwaardige bekostiging van lokale democratie verbetert de besluitvorming, de communicatie en de representativiteit. In die wetenschap is budget nodig voor scholing en ondersteuning van raadsleden. Dit budget dient uit de rijksbegroting te komen, zodat gemeenteraden er optimaal gebruik van kunnen maken.
- De weerbaarheid van ambtsdragers vergt blijvende aandacht. Een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) is een hulpmiddel bij de selectie van politieke ambtsdragers. Voor kandidaten van politieke partijen dient de VOG gratis beschikbaar te zijn.
- Democratie is onverbreekbaar verbonden met sterke journalistiek. Daarom moet er in het Gemeentefonds adequate rijksbekostiging voor (pilots met) lokale publieke (streek)omroepen komen. Als basis dient het advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor Cultuur. In de Mediabegroting is ook financiële ruimte nodig om onafhankelijke lokale journalistiek meer wind in de zeilen te geven.

Regionaal

- Gemeenten en regio's moeten zelf kunnen kiezen voor een vorm die past en recht aan hen doet. Zij moeten niet gedwongen worden om zich in een bepaalde orde van grootte te voegen.
- Het is meer dan zinvol om te experimenteren met taakdifferentiatie en bestuursvormen (Thorbecke-experimenten). Daarvoor is ondersteuning en monitoring noodzakelijk. Zo valt te beoordelen wat wel/niet veelbelovend is voor regio's elders in Nederland.

Nationaal

- De Code Interbestuurlijke Verhoudingen (IBV) verlangt een verbouwing. Beoogd eindresultaat: levende spelregels en een programmatische aanpak, met aandacht voor bewustwording en training. Meer dan een voetnoot: de ingebruikname van een escalatieprocedure richting de Raad van State indien de code niet wordt nageleefd.
- Bij interbestuurlijke impasses of niet-naleving van de Code IBV is dwingende arbitrage noodzakelijk.
- Het Interbestuurlijk Programma (IBP) wint aan kracht als het nadrukkelijker aan de Code IBV wordt gekoppeld. Dat levert een rijksbreed dwingend gedragskader voor politici en ambtenaren op.
- Voor het oplossen van krimpproblemen hebben gemeenten financiële steun van het rijk nodig. Zo kunnen ze de noodzakelijke kostbare transformatie doorvoeren. Daarnaast hebben zij recht op landelijke financieringssystemen die krimp niet afstraffen.
- Het Actieplan Open Overheid verdient applaus. Het draagt immers bij aan een betere overheid. Maar van tweeën een: gemeenten moeten het wel kunnen betalen en uitvoeren. Daarvoor hebben zij ontwikkelingsbudget nodig. Gemeenten kunnen als proeftuinen dienen, bijvoorbeeld via de Smart City Deals. Daarnaast willen zij ruimte om bij verkiezingen te experimenteren met het digitaal (tellen van) stemmen.

Gemeentefinanciën

De toegang tot het sociaal domein (Jeugdhulp, Wet maatschappelijke ondersteuning en Participatiewet) is financieel niet beheersbaar. Gevolg: forse budgettekorten. Deze hebben grote financiële consequenties voor de gehele gemeentelijke begroting. Extra onrust veroorzaakt de verdelingssystematiek van het Gemeentefonds.

In deze wetenschap komen de gemeenten tot vier standpunten:

- Er moet structureel extra geld komen voor de tekorten in de Jeugdzorg, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Participatiewet.
- Er moeten manieren worden gevonden om de voeding van het Gemeentefonds te stabiliseren. Dit verlost gemeenten van een terugkerende exercitie: elk lopend begrotingsjaar moeten zij hun begroting aanpassen aan bijgestelde inkomsten.
- Het belastinggebied van gemeenten dient vergroot te worden. Oogmerk: de gemeentelijke begroting onafhankelijker van die van het rijk maken.
- Aan de opschalingskorting – huidige term: apparaatskorting – dient een einde te worden gemaakt. Een inhoudelijke motivatie voor deze korting heeft eerlijk gezegd altijd ontbroken. Als crisismaatregel is zij ook niet meer nodig. Het ravijn is de rug toegekeerd; de rijksbegroting ziet er florissant uit. Dat valt niet te rijmen met de gemeentelijke verplichting om de komende jaren nog enorme bedragen aan het rijk te betalen. Dit is geld dat zij dringend nodig hebben

2 Openbare orde en veiligheid

1 Lokale handhaving versterken

De politie staat onder druk. Tegelijkertijd nemen gemeentelijke Bijzondere Opsporingsambtenaren (BOA's) steeds meer lichtere handhaving voor hun rekening. Ook zien we bewoners die zich metterdaad inspinnen voor veiligheid in de eigen wijk. Gemeenten willen graag investeren in veiligheid. Met een kanttekening: deze investeringen leggen een zwaarder beslag dan nodig op de gemeentelijke begroting, doordat bijvoorbeeld boetes niet naar de lokale kas vloeien.

In dat besef dringen gemeenten op vier zaken aan:

- BOA's dienen meer bevoegdheden te krijgen. Dat moet gebeuren op basis van onder meer een pilot in Utrecht. In deze stad gaan BOA's op proef verkeer handhaven, waaronder het uitvoeren van snelheidscontroles en het beboeten van rijden door rood.
- De opbrengst van de bestuurlijke beschikkingen die BOA's uitschrijven, moet voortaan in de gemeentekas terechtkomen.
- Het kabinet moet maatregelen nemen om nieuwe politiemedewerkers snel te scholen en op straat te krijgen.
- De politie heeft lokale taken. Maar zij wordt ook voor landelijke taken ingezet. De verhouding tussen die twee moet goed in de gaten worden gehouden.

2 Ondernijning

Ondernijnde criminaliteit is een fors probleem, niet het minst voor gemeenten. De aanpak ervan is complex en vergt inzet van vele bestuurslagen op diverse terreinen. Het huidige kabinet heeft hiervoor structureel tien miljoen euro en incidenteel honderd miljoen euro uitgetrokken. Dat is veel te weinig. Het is zaak criminelen hard te raken. Dat doe je door hun vermogen af te nemen.

De gemeenten willen de volgende vijf maatregelen:

1. Er moet structurele financiering vrijkomen voor de regionale versterkingsplannen bij de aanpak van ondernijning – waar nu eenmalig honderd miljoen euro voor uit is getrokken.
2. Er moet structurele financiering worden geregeld voor de plannen rondom het Multidisciplinair Interventieteam (MIT) en Bewaken en Beveiligen en voor de politiecapaciteit die dat vergt.
3. Er moet rijkssteun komen voor gebiedsgerichte aanpak die – naast breed en integraal – van onderop vormgegeven is. Meer dan een bijzin is de noodzaak om ondernijning preventief aan te pakken. Voor de benodigde financiering vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid valt te denken aan een revolverend fonds, dat zich laat voeden met 'afgepakt' crimineel geld.
4. Er moet sterke aandacht komen voor zowel binnengemeentelijke als intragemeentelijke informatiedeling. Dat vergt een zoektocht naar oplossingen binnen alle betrokken domeinen – die van de brede zorg en veiligheid.
5. Er moet onverminderd aandacht blijven voor de weerbaarheid en integriteit van volksvertegenwoordigers, bestuurders en het gehele ambtelijke apparaat. Dat geldt op zowel lokaal als provinciaal en landelijk niveau. Niet minder waakzaamheid verlangt de vervlechting van de boven- en onderwereld, inclusief de schadelijke invloed die dat op onze democratische rechtsstaat heeft.

3 Polarisatie, extremisme en radicalisering

Gemeenten hebben een sleutelrol in de preventieve aanpak van radicalisering. Al net zo cruciaal zijn ze voor de lokale verbinding tussen zorg, onderwijs en veiligheid. Gemeenten ontwikkelen, bestendigen en versterken een

integrale aanpak. Hun motto: radicalisering en extremisme bestrijd je niet alleen op landelijk niveau. Er is ook 'op de vierkante kilometer' een doordachte aanpak nodig, met oog voor de context waarin mensen leven.

4 Veilige digitale samenleving

Gemeentebestuurders worden op drie manieren met digitale veiligheid geconfronteerd. Ten eerste dragen zij zorg voor de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoering (informatiebeveiliging). Ten tweede worden zij geconfronteerd met incidenten in de openbare ruimte die voortvloeien uit digitale ontwijking. Ten derde vervullen zij – vanuit de verantwoordelijkheid voor openbare orde en veiligheid – een rol bij de bestrijding van digitale criminaliteit.

Gemeenten blijven zich inzetten voor het op orde brengen van de gemeentelijke digitale weerbaarheid. Zowel binnen als buiten gemeentehuizen is het denken over digitale veiligheid aan het verbreden. Het lijkt ook geen twijfel dat de samenleving steeds afhankelijker van digitale technologie wordt. Gemeentebestuurders staan nu voor de uitdaging om samen met lokale bedrijven sturing te geven aan de beheersing van risico's die met digitalisering samenhangen. Er moeten nog stappen worden gezet om ze daarin regie te laten nemen. In de fysieke veiligheidsketen is dat al 'Chefsache' voor de bestuurder.

Concreet hebben gemeenten behoefte aan:

- Actualisering van de rollen en bevoegdheden van gemeentebestuurders, zodat zij kunnen handelen op de raakvlakken van de informatieveiligheid van de eigen gemeentelijke organisatie en cybercriminaliteit, maar ook bij cyberverstoringen zoals het Citrix-incident in voorjaar 2020.
- Gemeenten moeten inzicht krijgen in digitale incidenten op hun eigen gemeentelijke grondgebied, onafhankelijk van de vraag of deze bij publieke of private partijen plaatsvinden. Nu is dat namelijk sectoraal geregeld – denk aan sectoren als onderwijs, zorg en bedrijfsleven.
- Beleidscoördinatie op rijksniveau. Nu zetten ministeries als BZK, EZK en J&V hun eigen lijnen uit. Dat moet gecoördineerd worden. Niet alleen op rijksniveau, maar ook met de decentrale overheden.

5 Checks and balances in het veiligheidsbestel

Ook zonder gebruikmaking van eufemismes is te concluderen dat het ministerie van Justitie en Veiligheid geen stabiel departement is. Het is een omvangrijk ministerie geworden. Ook is er sprake van een ongezonde concentratie van macht. Het ministerie telt veel incidenten en naar verhouding veel bewindslieden die afscheid (moeten) nemen. Dat heeft zijn weerslag op het openbaar bestuur en de interbestuurlijke verhoudingen.

Wat de gemeenten wensen:

- Splitsing van het departement, waarbij de 'openbare orde'-kant weer onder het ministerie van Binnenlandse Zaken valt.

3 Participatie & schuldhulpverlening

Participatiewet is meer dan een gunstig Scrabble-woord van vijftien letters. De waarde ervan dient vooral in daden te schuilen: mensen naar werk begeleiden. Sinds 2015 rust die taak op de gemeenten. Hun verantwoordelijkheid strekt zelfs nog verder. De Participatiewet wil bestaanszekerheid bieden aan mensen, met name degenen die flink tegenwind ondervinden. Grosso modo gaat het om inwoners met een heel laag inkomen in combinatie met andere factoren die het lastig maken om zelfstandig in de maatschappij mee te komen. Als mensen het uiteindelijk niet op eigen kracht redden, dan is de gemeente het laatste vangnet – denk aan een bijstandsuitkering, crisisopvang of schuldhulpverlening. Die taken willen de gemeenten ook in de toekomst kunnen blijven uitvoeren.

Dat verlangt enkele maatregelen:

1 Borgen bestaanszekerheid

Gemeenten maken zich zorgen over de groeiende groep inwoners die de huishoudbegroting niet sluitend krijgen. Naast mensen met een minimuminkomen komen steeds vaker mensen met een (laag) middeninkomen in de problemen. Oorzaken: onzekere en wisselvallige inkomsten, stijgende vaste lasten en amper of geen financiële buffers. Volgens de gemeenten valt de bestaanszekerheid van de betrokkenen beter te borgen.

Op vier samenhangende manieren:

- Vereenvoudig het systeem voor de arme werkenden. Dat is de beste preventie. Het doolhof van toeslagen, voorzieningen en inkomensondersteuning gaat voorbij aan wat mensen aankunnen.
- Ontwikkel een integrale aanpak om de positie van arme werkenden te verbeteren. Uitgangspunt: werken loont. Mensen in deze positie hebben recht op volwaardige deelname aan de maatschappij, maar vallen nu vaak buiten de boot.
- Zorg ervoor dat minder mensen afhankelijk van toeslagen zijn.
- Maak de armoedeval kleiner. Dat vergt twee maatregelen. Een: bouw inkomensondersteunende rijksvoorzieningen geleidelijk af. Twee: ontwikkel een minimabeleid dat werkenden met een laag inkomen langer ondersteunt.

2 Voorkomen en aanpakken problematische schulden

Stap een is het borgen van bestaanszekerheid. Maar niet minder belangrijk is het om te voorkomen dat inwoners in de schulden belanden. Mochten mensen in financiële zin toch struikelen, dan moeten zij hulp krijgen om weer overeind te komen.

De gemeenten dringen op negen stappen aan:

- Zorg voor financiële educatie in het onderwijs. OCW is van plan om financiële educatie in het curriculum op te nemen. De Week van het Geld – een nationale projectweek voor het basisonderwijs – krijgt steeds meer landelijke aandacht.
- Zorg voor een goede balans in de uitwisseling van privacygegevens om de betrokkenen actieve integrale schuldhulpverlening te kunnen bieden. Het uitvoeringsbesluit Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening markeert het begin van zo'n aanpak, maar die beweging moet voortgezet worden.
- Kom tot een sociaal incassobeleid. Zorg voor aanpassing van de bijzondere incassobevoegdheden en de buitenproportionele incassokosten van de rijksoverheid als schuldeiser, waardoor problemen niet groter – en uiteindelijk onoplosbaar – worden.
- Zorg voor snelheid in de minnelijke schuldregeling. Acceleratie is op twee manieren te bereiken: stel een

- medewerkingsplicht voor schuldeisers in of versimpel en bespoedig de procedure van een dwangakkoord.
- Zorg ervoor dat schuldeisers binnen een voorgeschreven termijn een opgave van al hun openstaande schulden moeten doen.
- Zorg voor een geleidelijke afbouw van inkomensondersteunende rijksvoorzieningen. Plus: voer een minimaal beleid dat werkenden met een laag inkomen langer ondersteunt. Zo verklein je de armoedeval.
- Maak gemeenten de regievoerder in het proces van beschermingsbewind. Op die manier kan een integrale aanpak uit de verf komen. Behalve adviesrecht voor gemeenten is ook toereikende financiering of een andere financieringssystematiek nodig. De praktijk leert immers dat overdracht van verantwoordelijkheid zonder voldoende financiering voor meer problemen zorgt.
- Vereenvoudig (aanvraag)procedures en bekort de doorlooptijden voor toekenning.
- Kom tot één betaalmoment voor uitkeringen, toeslagen en voorzieningen.

3 Verbetering Participatiewet

Gemeenten zijn ervan overtuigd dat zij hun taken op grond van de Participatiewet beter kunnen uitvoeren – en zo hun inwoners beter kunnen bedienen – als vier zaken hun beslag krijgen.

Op rij:

- Verwijdering van de schotten tussen de verschillende doelgroepen in de Participatiewet.
- Ruimte voor gedecentraliseerd beleid en individueel maatwerk.
- Verhoging van het participatiebudget, zodat we de inhoudelijke ambities voor alle doelgroepen kunnen waarmaken. Met een kanttekening: de omvang van het participatiebudget moet nadrukkelijker worden gekoppeld aan de omvang van de doelgroep en de opgaven van elke gemeente. Dit impliceert dat de middelen meebewegen met de toe- en afname van de doelgroep.
- Met de komst van de Participatiewet valt het doek voor de Wet sociale werkvoorziening. Gemeenten willen de Wsw fatsoenlijk afbouwen, zodat de mensen die onder deze wet vielen niet aan de zijlijn komen te staan. Het zorgvuldig beëindigen van de Wsw vergt extra financiële middelen.

4 Levenslang ontwikkelen

Het tegengaan van maatschappelijke tweedeling is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderwijs, ondernemers, UWV en gemeenten. Een van hun inspanningen: het stimuleren van levenslang ontwikkelen. Gemeenten nemen het voortouw om met de genoemde partners samen te werken. Dat gebeurt met aandacht voor nieuwe, hybride onderwijsvormen, zoals praktijkleren.

Vijf wensen en voorstellen van gemeenten:

- Stimuleer levenslang ontwikkelen voor kwetsbare werkenden, werkzoekenden en inwoners met een bijstandsuitkering.
- Ontschot de scholingsmiddelen en infrastructuur en maak ze gezamenlijk inzetbaar voor gemeenten en maatschappelijke partners.
- Richt het budget voor Stimulans van de Arbeidsmarktpositie (STAP) zodanig in dat de kwetsbare doelgroep hier daadwerkelijk een beroep op kan doen.
- Levenslang ontwikkelen begint vroeg. In dat besef is het noodzakelijk om kinderopvang en onderwijs te combineren. Voor alle nul- tot vierjarigen dient er toegangsrecht te komen voor zestien uur kwalitatieve kinderopvang per week.
- Voer de adviezen uit die in het rapport 'Mét Andere Ogen, advies voor versnelling en bestending van de samenwerking onderwijs-zorg-jeugd' staan, van de Coalitie Onderwijs-Zorg-Jeugd.

4 Jeugd, vergrijzing en kwetsbare personen

Met rode stift omcirkeld. Zo staat het jaartal 2015 bij veel gemeenten in de boeken. In dat jaar kregen zij de verantwoordelijkheid voor uitvoering van de Jeugdwet en de Wmo. In kort bestek: de zorg voor jongeren, ouderen en mensen met een beperking. Het uitvoeren van die taken gaat met vallen en opstaan. Wat het struikelen in de hand werkt, zijn de tekortschietende budgetten en centraliserende maatregelen van het rijk. De kunst is om tot de juiste zorg op de juiste plek te komen, waarbij de aandacht voor preventie aanzienlijk meer dan een bijzaak is. Voorkomen is tenslotte beter dan genezen.

Voor kwetsbare jeugd is goede zorg een halszaak. Gemeenten zijn als eerste overheid het beste in staat om de juiste zorg op de juiste plek te organiseren. Dit betekent dat kinderen zo 'thuis' mogelijk benodigde zorg en ondersteuning krijgen. Sleutelwoorden: normaliseren en de-medicaliseren. Maar gemeenten moeten daar dan wel toe in staat worden gesteld. Dat kan alleen bij gratie van structureel toereikend budget plus de juiste bevoegdheden. Verder dienen alle betrokken partijen de administratieve lasten te beperken. Oogmerk: het geld werkelijk aan de zorg kunnen besteden.

Wat ook in gang is gezet, is de decentralisatie van de geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Alle betrokken partijen inclusief gemeenten hebben een Hoofdlijnen Akkoord (HLA) gesloten. Uitgangspunt: mensen met geestelijke gezondheidsproblemen kun je beter in wijken en dorpen huisvesten en begeleiden dan in een inrichting. Verwant hieraan is de maatschappelijke opvang en beschermd huisvesting van mensen met verward gedrag en de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld, kindermishandeling en mensenhandel. Maar gemeenten houden zich ook bezig met mensen die niet zulke ernstige problemen hebben: inwoners met een licht verstandelijke beperking (LVB) en laaggeletterden.

Hulp aan kwetsbare mensen is echter geen natuurverschijnsel. Gemeenten hebben op alle genoemde terreinen maatregelen van het rijk nodig om de taken uit te kunnen voeren. Dat is een delicaat proces, omdat het de meest kwetsbare inwoners raakt.

1 Toereikend macrobudget en herziening verdeelmodellen sociaal domein

Wie het huidige zorglandschap en de gemeentelijke rol daarin verkent, ziet vijf financiële zaken die ontbreken of niet toereikend zijn.

Wat de gemeenten nodig hebben:

- Toereikend macrobudget jeugd, als een vervolg op de 1.020 miljoen die het rijk voor de jaren 2019, 2020 en 2021 beschikbaar heeft gesteld. Het is glashelder dat een structureel hoger budget nodig is. De hoogte daarvan hangt af van het lopende onderzoek dat eind 2020 klaar zal zijn.
- Volledige compensatie van de gevolgen die het abonnementstarief heeft. Het CPB raamt de kosten op 195 miljoen. Het rijk heeft gemeenten 145 miljoen vergoed. Dat is niet afdoende, zal uit de lopende monitoring blijken. De vergoeding zal dan ook moeten worden aangevuld tot de werkelijke meerkosten.
- Compensatie voor wachtlijstenproblematiek bij maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Het euvel van wachtlijsten is onverbreekbaar verbonden met de hervorming van de langdurige zorg (HLZ) en geestelijke gezondheidszorg.
- Ondersteuning en middelen voor (het opzetten van) een ambulante infrastructuur in wijken en dorpen. Onder een belangrijke conditie: de infrastructuur moet toegerust zijn op de sterkere vergrijzing en de ambulantisering. Laatstgenoemde term staat voor de (verhuis)beweging van mensen met geestelijke problemen van een instelling naar een woning in dorp of stadswijk
- Adequate financiering van Veilig Thuis, het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.

2 Jeugdzorg en Jeugdbescherming

Het gaat niet alleen om financiële problemen. De Jeugdzorg verlangt ook maatregelen die aan inhoud raken.

Een drieluik van maatregelen:

- Wetovergangen bij jongvolwassenen verbeteren. Het moet mogelijk worden om te experimenteren met overgangen tussen de Jeugdwet, GGZ, Wet langdurige zorg (Wlz) en Zorgverzekeringswet (Zvw) en met verschillende financieringsstromen. Dat verbetert de hulp aan jongeren.
- Minder abrupt de jeugdzorg beëindigen – nu bij achttien jaar. De praktijk leert dat sommigen langer begeleiding nodig hebben. In dat besef is een traject voor jongeren tussen zestien en zevenentwintig ontwikkeld. Inmiddels zijn een aantal knelpunten bekend. Deze moeten worden opgelost.
- Wegwerken van de wachtlijsten bij Jeugdbescherming voor de meest kwetsbare kinderen in onveilige situaties. Om dat te bereiken, moeten de taken van Veilig Thuis, gecertificeerde instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming op regionaal niveau worden samengepakt. Zo krijgen de meest kwetsbare kinderen eerder de hulp die ze nodig hebben.

3 Vergrijzing

Vergrijzing betekent niet dat het leven in dorpen en steden kleur verliest. Maar de groei van het aantal ouderen heeft wel gevolgen. Daarom ontwikkelen veel gemeenten een integrale aanpak voor het ouderen- en zorgbeleid. Zij nemen de regie om partijen te verenigen en tot gezamenlijke actie te bewegen. Gemeenten geloven in de beweging die is ingezet. Maar het levert naast financiële kopzorg ook zicht op andere knelpunten op. Hoog op het lijstje: de gevolgen van dubbele vergrijzing. Niet alleen het aantal ouderen groeit, maar ook hun gemiddelde levensduur neemt toe. Dat versterkt de vraag naar passende ondersteuning.

Zonder aarzeling onderschrijven gemeenten de filosofie waar de Wet maatschappelijke ondersteuning op stoelt. In kort bestek: de verschuiving van zware naar lichte ondersteuning plus het voorrang geven aan de zwakste schouders houdt de kostenstijging beheerst en waarborgt ondersteuning voor wie dat het meest nodig hebben. Na de invoering van de Wmo hebben landelijke maatregelen het gedachtegoed van de wet evenwel bij herhaling ondermijnd. Gemeenten willen de Wmo dan ook op punten aangepast zien.

Zes benodigde aanpassingen:

- Vergroot de sturingsmogelijkheden voor gemeenten. Schaf het abonnementstarief af. Als het rijk nut ziet in toepassing van de Wet minimumloon op het persoonsgebonden budget, de uitspraken van de Centrale Raad van Beroep over resultaatgericht indiceren en de invoering van de algemene maatregel van bestuur voor reële prijzen, dan moet ook het Wmo-budget daarop worden aangepast.
- Dicht het gapende gat tussen zelfstandig thuis en in een verpleeghuis wonen. Grote groepen ouderen, vooral op het platteland, hebben behoefte aan een meer beschermde woonomgeving met zorg in de nabijheid. Maak daarom zogenoemde tussenvoorzieningen mogelijk, het liefst kleinschalig.
- Verklein het verschil tussen de eigen bijdragen voor Wmo en Wlz. Dat voorkomt dat mensen op oneigenlijke gronden niet voor een intramurale opname kiezen.
- Vergroot de beschikbaarheid van lokale en regionale respijtzorg. Dat ontlast mantelzorgers. Voor de helderheid: een gezamenlijke taak voor gemeenten, verzekeraars, aanbieders en rijk.
- Maak een eind aan de verschraling van algemene voorzieningen. In een groot aantal voormalige verzorgingshuizen heeft de scheiding van wonen en zorg het financiële draagvlak onder de algemene voorzieningen weggeslagen. Onder deze noemer vallen een conciërge, een restaurantfunctie en (de programmering van) de ontmoetingsruimten in de 'oude' verzorgingshuizen. Nog een versobering: woningbouwcorporaties mogen niet meer in sociale activiteiten mogen investeren. Al deze ontwikkelingen verschralen het leefklimaat voor ouderen. Het is ook een illusie gebleken dat ouderen dit zelfstandig zouden gaan voortzetten.
- Compenseer gemeenten voor de stijgende loonkosten in de huishoudelijke verzorging. De loonontwikkeling in de huishoudelijke verzorging en de 'reguliere' prijsstijgingen in de cao houden geen gelijke tred met de groei van het accres van het Gemeentefonds. Dat wringt steeds meer.

4 Preventie

Aan eensgezindheid geen tekort. Vrijwel alle betrokken partijen vinden meer preventie en de beweging naar Juiste Zorg op de Juiste Plek wenselijk. De huidige focus op afzonderlijke (zorg) behandelingen is op termijn niet houdbaar. Een omslag naar meer zelfzorg, versterking van sociale zelfredzaamheid en een vroegtijdige en

brede inzet op welzijn en gezondheid is noodzakelijk. Zo'n kanteling lukt alleen door een gezamenlijke inspanning van gemeenten, verzekeraars en rijk. De nuchtere werkelijkheid: gemeenten kunnen het niet alleen. Meer lichte ondersteuning zal moeten samengaan met minder zware zorg na indicatie. De samenwerkingsagenda tussen verzekeraars en gemeenten biedt al mooie perspectieven. Gezondheidsbevorderende activiteiten, zoals beweegprogramma's of de mantelzorgondersteuning die zorgverzekeraars vergoeden, zijn opgenomen in het aanvullende pakket. Het is wenselijk deze in het basispakket op te nemen.

Maar er is meer nodig, met name wijziging in de sturing en bekostiging. De kosten aan de voorkant (gemaakt door gemeenten) zorgen voor baten aan de achterkant (bij zorgverzekeraars en zorgkantoren). Wij pleiten voor een financieringssysteem die het doel van preventie en de beweging naar Juiste Zorg op de Juiste Plek ondersteunt. Zo komt de financiële prikkel bij domeinoverstijgende lichte hulpverlening te liggen. Het zogeheten Investerings- of Preventiefonds kan daarin een goed vehikel zijn.

5 Sociale inclusie

Witte sneeuw is een pleonasme. Ronde cirkel ook. Maar inclusieve samenleving spijtig genoeg niet, zolang deelname aan de sociale wereld niet voor elke inwoner vanzelfsprekend is. Om die reden maken gemeenten werk van sociale inclusie. Het gaat om de opvang van GGZ-cliënten, mensen met verward gedrag, mensen met een licht verstandelijke beperking en laaggeletterden.

Ter versterking van sociale inclusie willen gemeenten drie maatregelen.

- Regel in inclusieve wijken, waar voormalige GGZ-cliënten conform het Hoofdlijnen Akkoord kunnen wonen, een soepele overgang tot zorgvoorzieningen. Maak het ook mogelijk om zorg en ondersteuning soepel op- en af te schalen.
- Maak de begeleiding en zorg voor mensen met een LVB integraler en preventiever. Geen overbodige zorg: Nederland telt naar schatting 1,1 miljoen mensen met een LVB. In het dagelijks leven hebben zij vaak moeite met het verwerken van informatie. Grosso modo zijn de betrokkenen minder zelfredzaam en hebben ze moeite om mee te doen in de samenleving. Velen raken ook verstrikt in het labirint van wetten en regelingen waarmee ze te maken kunnen krijgen
- Zorg ervoor dat mensen kunnen lezen en schrijven – een essentiële vaardigheid om in de samenleving mee te kunnen doen. Dat betekent dat de huidige bestuurlijke afspraken voor laaggeletterdheid moeten worden uitgebreid en zich moeten richten op onder meer doelgroepen, kwaliteit en monitoring.

6 Regionale samenwerking tussen gemeenten over Jeugdbeleid en Maatschappelijke Opvang/ Beschermd Wonen

Vijf standpunten en voorstellen:

- Gemeenten stellen voor om tot een zogeheten norm voor opdrachtgeverschap te komen. Zij zien niets in een gedetailleerde wettelijke regeling van regionale samenwerking.
- Gemeenten behouden de vrijheid om – vanuit die norm – in regionaal verband tot inhoudelijke keuzes te komen. Regio's bepalen zelf hun governance-structuur en de wijze waarop ze tot functiebehoud in relatie tot de gewenste schaal komen. Ook de grootte van regio's en de eisen aan uittreding dienen de gemeenten zelf te bepalen.
- Gemaakte afspraken in regioverband zijn bindend, tenzij er consensus is om ervan af te wijken. Bij uittreding van gemeenten is het overkoepelend belang van functiebehoud een zwaarwegend criterium.
- Bij onenigheid tussen gemeenten over de gemaakte afspraken is geschilbeslechting mogelijk via een daartoe aangewezen escalatieladder.
- Gemeenten geven zelf inhoud aan een vorm van zelfregulering. De wet bepaalt alleen dat er een vorm van zelfregulering komt en dat de minister kan ingrijpen als gemeenten zich niet aan de norm houden.

7 Verbinding Zorg & Veiligheid

In het leven van sommige hulpbehoevenden stapelen de persoonlijke problemen zich op: psychische klachten, verstandelijk beperking, verslaving, schulden et cetera. Vaak zijn de betrokkenen het slachtoffer van misbruik en criminaliteit of zelf veroorzaker van overlast en veiligheidsproblemen.

Daderschap en slachtofferschap kunnen hier door elkaar lopen. Met het oog op goede ondersteuning en zorg,

maar ook in het belang van veiligheid en leefbaarheid, is het zaak dat zorgprofessionals goed samenwerken met hun veiligheidspartners.

Institutioneel heeft dat consequenties. Professionele samenwerking in de wereld van Zorg en Justitie houdt ook financiering vanuit de beide domeinen in. Kort en goed: er dient ruimte te komen om op een andere manier zorg voor de meest ingewikkelde doelgroepen te financieren. Niet als uitzondering of experiment, maar als structurele basis.

In die overtuiging pleiten gemeenten voor het volgende:

- Structurele financiering van de zorg en veiligheidshuizen.
- Meer ruimte om te experimenteren, onder andere met vrij besteedbare of frictie-budgetten.
- Structurele financiering voor de verbinding tussen zorg en veiligheid.
- Voldoende mogelijkheden voor een veilige gegevensuitwisseling.
- Aandacht voor persoonsgerichte ondersteuning van kwetsbare inwoners, onder wie ex-gedetineerden, ex-forensische patiënten, slachtoffers en daders van mensenhandel en slachtoffers en daders van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Voldoende aandacht voor een niet-versnipperde monitoring, risicotaxatie-instrumenten en veiligheidsplannen en generieke triage-instrumenten.

8 Aanpak van mensenhandel

Landelijk is er veel aandacht voor mensenhandel. Ook gemeenten houden hun oren en ogen open. Zij hebben een dubbele rol: mensenhandel signaleren en de betrokken slachtoffers ondersteuning en opvang bieden. Het kan gaan om prostitutie, maar ook om arbeidsuitbuiting.

In dit dossier hebben gemeenten drie wensen:

- Meer urgentiebesef en een hoger kennisniveau door onderzoek naar de aard en omvang van mensenhandel – en dat delen met gemeenten.
- Blokkades in de informatiedeling verhelpen.
- Regionale ondersteuning bij het ontwikkelen van beleid en regionale samenwerking.

9 Personen met verward gedrag

E33 is een weg in Italië, maar ook de Nederlandse hulpdienstcode voor 'verward persoon'. Dat is aanzienlijk dichterbij huis. Gemeenten hebben dan ook maatregelen nodig om de gevolgen van de zogeheten ambulantisering van de GGZ op te vangen en om dorpen en stadsbuurten te faciliteren.

Gemeenten ijveren voor drie maatregelen:

- Een gezamenlijke aanpak van ondersteuning en zorg door rijk, woningbouwcorporaties en aanbieders van ondersteuning en zorg. Vooropgesteld: de gemeenten zijn zich bewust van hun regierol. Een deel van de oplossing is lokaal te vinden. Maar we concluderen ook dat een deel van de oplossing buiten onze invloedssfeer ligt. Om de trend te keren, is een gezamenlijke aanpak met rijk en ketenpartners nodig. Het is zaak om versneld over te gaan van de huidige losse en versnipperende aanpak naar een gedeelde aanpak. Doel: landelijke dekking organiseren en borgen, te beginnen met een gezamenlijke analyse van oorzaken en dynamiek in de groep dak- en thuislozen.
- Zorg voor voldoende passende en betaalbare woonruimte. Het leeuwendeel van de mensen dat zich nu bij gemeenten meldt, heeft geen woonruimte – en is dus dakloos. Woonruimte bevordert ook de broodnodige doorstroom en uitstroom uit de opvang. Gemeenten moeten dit samen met woningcorporaties voor elkaar krijgen. Om dat goed te kunnen doen, is het noodzakelijk de verhuurdersheffing voor corporaties af te schaffen.
- Geef gemeenten voldoende budget om inwoners begeleiding en ondersteuning binnen de Wmo te bieden. Dat voorkomt dakloosheid of lost haar zelfs structureel op, wat deelname aan de samenleving (weer) mogelijk maakt.

10 Geweld in afhankelijkheidsrelaties

Huiselijk geweld en kindermishandeling vormen één van de grootste maatschappelijke problemen, met enorme impact, persoonlijk en maatschappelijk.

Om de aanpak ervan te intensiveren, hebben gemeenten het volgende nodig:

- Meer geld voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, wat samenhangt met de tekorten bij diverse regionale en landelijke voorzieningen – denk aan de Advies- en meldpunten huiselijk geweld en kindermishandeling en de Centra voor Seksueel Geweld (CSG)
- Meer ruimte om als opdrachtgever van Veilig Thuis regionale afspraken te maken. Over twee zaken: het implementeren van het handelingsprotocol van Veilig Thuis en het beoordelen van politiemeldingen over (mogelijke) onveiligheid in een afhankelijkheidsrelatie.
- Financiële compensatie voor de gevolgen van rijksbeleid dat (mogelijk) resulteert in een grotere druk op lokale/regionale voorzieningen.

5 Economie, klimaat, energie en milieu

1 Energie en klimaat

Het is zonneklaar dat het Klimaatakkoord – onderschreven in november 2019 – grote inspanningen zal vergen. Enerzijds wordt er veel van gemeenten gevraagd, anderzijds zijn de randvoorwaarden niet of maar ten dele vervuld. Haalbaarheid en betaalbaarheid zijn de twee cruciale aspecten voor onze inwoners. Beide zijn onmisbaar voor participatie en draagvlak. Om lokaal en regionaal gemaakte keuzes uit te kunnen voeren, moet ook de wetgevingsagenda op orde zijn.

Dit verlangt meerdere stappen:

- Extra financiële ondersteuning en -instrumenten (zoals gebouwgebonden financiering) moeten particuliere huiseigenaren in staat stellen om maatregelen te treffen zonder dat de woonlasten stijgen.
- De wetgevingsagenda moet gemeenten in staat stellen om de Regionale Energiestrategieën te realiseren en wijken van het aardgas af te krijgen. De invoering van de Omgevingswet wordt uitgesteld. De Crisis- en Herstelwet (Chw) of andere tijdelijke wetgeving moet gemeenten meer mogelijkheden geven om wijken aardgasvrij te maken. De doelstellingen voor 2030 blijven immers hetzelfde.
- De wijze van energie-ordening moet in Nederland anders georganiseerd worden; de discussie publiek – privaat moet worden doorbroken. De Warmtewet 2 moet hier invulling aan geven en gemeenten de ruimte bieden om publiek-private samenwerkingen in levering en transport toe te staan.
- Bij steunmaatregelen aan het bedrijfsleven in het kader van de aanpak van de economische effecten van de coronacrisis moeten bij voorkeur energiebesparende maatregelen worden genomen.
- Groen herstel. Klimaatmaatregelen kunnen helpen om banen te creëren en om Nederland snel uit de crisis te laten komen. Neem de obstakels voor het versneld instappen op het groenherstel bij gemeenten weg.
- Draagvlak ondersteun je door te investeren in voldoende netcapaciteit om duurzame initiatieven van burgers en verenigingen te faciliteren.

In de huidige discussie over warmte zet het ministerie van Economische Zaken en Klimaat in op een gereguleerd marktmonopolie voor de warmte-infrastructuur. Ook de beoogde uitwerking van de Warmtewet 2 gaat uit van een ordening voor een marktmodel.

De huidige energiemarkt is vraaggestuurd. Dat gaat kantelen. De energietransitie, waar hernieuwbare energie een groot aandeel in heeft, zal immers als consequentie hebben dat de energiemarkt aanbodgestuurd wordt. Op termijn zal de benodigde opslag en flexibiliteit daarbij uit waterstof komen.

De energietransitie, met een gezamenlijk in het Klimaatakkoord afgesproken doel van CO₂-reductie, vraagt om een strategische (her)oriëntatie. Wet- en regelgeving dient deze gezamenlijk afgesproken CO₂-reductie mogelijk te maken tegen de laagste maatschappelijke kosten. Onderdeel hiervan is een heroriëntatie op de energievoorziening met bijbehorende infrastructuur. Deze heroriëntatie is nodig voor het langetermijnperspectief. De nu bekende denkrichting voor de Warmtewet lijkt daarin niet houdbaar.

Diverse adviezen, zoals van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI), steunen publieke uitvoeringsorganisaties, publiek aandeelhouderschap, en overheidsregie in warmtenetwerken. Zo wordt systeemintegratie over de energiemodaliteiten mogelijk.

Dit willen de gemeenten geregeld zien:

- Aanleg en financiering van de nieuwe warmte-infrastructuur tot aan de voordeur behoort tot de verantwoordelijkheid van de overheid.
- Aanleg van de infrastructuur in de openbare ruimte, zoals die uit het warmteplan voortvloeit, is een collectieve, publieke aangelegenheid.

- Het rijk kijkt niet alleen naar de initiële en directe kosten van ingrepen, maar vooral ook naar de totale (indirecte en langetermijn) maatschappelijke kosten en baten, bijvoorbeeld via een verbeterde versie van de maatschappelijke kosten-batenanalyse. Hierdoor zal het draagvlak toenemen.

2 Gezonde leefomgeving

De ruimte wordt steeds voller en drukker. Bij acties en aanpassingen van gemeenten in de leefomgeving spelen de effecten op de milieukwaliteit en de gezondheid van inwoners een grote rol. Gemeenten houden daar rekening mee.

Wat zoden aan de dijk zal zetten:

- Een fundamentele herziening van het huidige (Arbo) asbest-certificeringstelsel. Er moet meer greep op de asbestregels komen, waarbij een scheiding tussen publieke en private regels essentieel is.
- Een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle overheidslagen voor de luchtkwaliteit. Luchtverontreiniging is een grensoverschrijdend probleem, waarbij de mogelijkheden voor lokale overheden om de luchtkwaliteit te beïnvloeden gering zijn.
- Een bodem die vrij is van PFAS-verontreiniging, voordat de Omgevingswet in werking treedt.

3 Afval en circulaire economie

Niet elke cirkel is vicieus. Dat leert de circulaire economie, die terrein wint. Enkele sleutelbegrippen: kringlopen creëren, producten delen, recyclen en hergebruiken. Zij geven vorm aan een nieuwe norm in Nederland. Tegelijkertijd zien gemeenten de kosten voor hun afvalinzameling en verwerking stijgen. Gescheiden afvalstromen voor hergebruik leveren steeds minder op, omdat de vraag ernaar te beperkt is.

We beogen een toekomstbestendige en betaalbare afvalinzamelstructuur, die optimaal is afgestemd met de voorwaarden die we aan een circulaire economie stellen. Dat betekent dat er prikkels nodig zijn om producenten en consumenten te verleiden om te veranderen. Op het To Do-lijstje hoort ook het inzetten op de verdere uitbreiding van het instrument producentenverantwoordelijkheid. Zo ontstaat een meer evenwichtige verdeling van de rekening. Verder is het zaak om de vraag naar gerecyclede of gebruikte producten te stimuleren. Oogmerk: daadwerkelijk beweging krijgen in de gewenste transitie naar een circulaire economie. Tot slot staat buiten kijf dat een circulaire economie zo dicht mogelijk bij huis moet worden gerealiseerd en hand in hand gaat met de opgaven uit het Klimaatakkoord.

4 Economie

COVID-19 heeft geleid tot een wereldwijde crisis met onmiddellijke gevolgen voor de Nederlandse economie. Ondanks de dempende steunmaatregelen die door het Rijk zijn genomen voor ondernemers en bedrijfsleven op de korte termijn is de economische impact als gevolg van de lockdown enorm: aanzienlijke delen van de economie liggen nagenoeg stil, binnensteden en straten zijn leeg en gemeenten werken overuren om lokale ondernemers en bedrijfsleven overeind te houden.

Ten tijde van deze publicatie bevinden wij ons nog aan de vooravond van deze crisis. Er wordt uitgegaan van een recessie in 2020 met een oplopende krimp van het bbp tot 7,7% (CPB scenario's) en een diepere impact dan de financiële crisis van 2008/2009 met een grotere economische terugval sinds de Grote Depressie in de jaren '30 van de vorige eeuw (World Economic Outlook van het IMF april '20). Naast de genoemde economische krimp wordt een stijging van de werkloosheid verwacht.

De VNG brengt in kaart wat deze crisis kan betekenen voor gemeenten. Er is op dit moment nog veel onduidelijk over de duur en versoepeling van de maatregelen. Dit maakt de toekomst moeilijk voorspelbaar en daarmee ook de ontwikkeling van middellange termijn scenario's en handelingsperspectieven. Een duidelijk beeld van wat nodig is om de Nederlandse economie overeind te helpen is werk in uitvoering en om die reden is een concrete inzet nu lastig te bepalen. Duidelijk is in ieder geval dat alle aandacht en inzet nodig zal zijn om de economie weer volledig te laten functioneren en te kijken naar mogelijkheden om de economie aan te jagen.

Voor gemeenten is, vooruitlopend op concrete behoeften, nu van belang dat:

1. De aandacht voor publieke gezondheid en economie meer in balans komt;
2. gemeenten (financieel en bestuurlijk) in positie worden gebracht om de lokale en regionale economie te ondersteunen bij herstel en wederopbouw
3. het Rijk zo snel mogelijk een bestuurlijke gesprekstafel inricht voor de medeoverheden rondom sociaal-economisch beleid en uitvoering

Regiodeals

Het rijk kan veel overzien – maar niet alles. In de regio zijn dan ook integrale afspraken en investeringen nodig om de economie te stimuleren. In het huidige regeerakkoord zijn daartoe middelen vrijgemaakt in de vorm van Regio Deals. Elke deal behelst afspraken om regionale opgaven integraal aan te pakken. Het kabinet besluit welke voorstellen in aanmerking komen voor nadere uitwerking tot Regio Deal.

In de afgelopen regeerperiode heeft het kabinet voor deze deals 950 miljoen euro beschikbaar gesteld. Ook in de volgende kabinetsperiode willen gemeenten heel graag gebruik van deze constructie maken. Het bekort de lijnen met het rijk en komt tegemoet aan de integrale opgaven van regio's.

Wel een kanttekening: gemeenten vinden de criteria onduidelijk.

Dat mondt uit in drie wensen:

- Ook in het volgende kabinet moeten Regio Deals een plek krijgen.
- De criteria om in aanmerking te komen, dienen helder en transparant te zijn.
- Afwijzingen moeten goed gemotiveerd worden gecommuniceerd.

6 Ruimte, wonen & mobiliteit

Het gemeentelijk woonbeleid is de afgelopen jaren belangrijker geworden. Dat komt met name door de nieuwe Woningwet en de toenemende druk op de woningmarkt. Het accent ligt op nieuwbouw, waarbij realisatie vooral een zaak van gemeenten is – al dan niet in regionaal verband.

De bestaande woningvoorraad is echter veel omvangrijker. Hier komt vooral de energietransitie om de hoek kijken. Een forse uitdaging, maar het beheer en gebruik van deze voorraad is allereerst een zaak van de eigenaren. De invloed van de overheden is beperkt en verantwoordelijkheden liggen maar gedeeltelijk bij gemeenten. Laatstgenoemden verlangen een goed instrumentarium om de opgaven in oud- en nieuwbouw te kunnen bevorderen. Dat instrumentarium hoeft en kan niet overal hetzelfde zijn.

1 Woningbouw

Zes wensen en standpunten van gemeenten:

- Vernieuwing en uitbreiding binnen bestaande gebouwde omgeving (steden en dorpen) moet voorrang krijgen.
- Er is extra rijksfinanciering nodig voor het dekken van tekorten bij binnenstedelijke transformaties en woningbouw.
- Bij schaarste moet de gemeente kunnen bewerkstelligen dat goedkope koopwoningen worden verkocht aan huishoudens die hier – gezien hun inkomen – op aan zijn geweest.
- De verhuurderheffing moet verdwijnen, zodat alle woningcorporaties in het hele land samen met gemeenten aan de slag kunnen om passende woningen te leveren voor kwetsbare mensen en lage inkomensgroepen.
- Bevorder de regionale binding van corporaties door hen vrij te stellen van overdrachtsbelasting bij de verkoop van bezit tussen corporaties.
- Huurtoeslag is een effectief instrument om het wonen voor de laagste inkomens betaalbaar te houden. De huurtoeslag blijft een rijksverantwoordelijkheid. Bij de toekenning van huurtoeslag wordt voortaan een onderscheid in een-, twee- en meerpersoonshuishoudens gemaakt. Mede met het oog op de energietransitie wordt in plaats van huurprijzen uitgegaan van de totale woonlasten.

Gemeenten vinden dat de bouw door moet gaan en de woningbouw omvangrijker en sneller moet. Door de Coronacrisis stagneert de bouw door velerlei praktische problemen en een grote druk op de gemeentefinanciën. Dit maakt de urgentie voor de voorgestelde veranderingen groter.

2 Verduurzaming

Omwille van verduurzaming hebben de gemeenten twee wensen:

- Koppel stedelijke vernieuwing aan verduurzaming van de woningvoorraad.
- Houd bij de locatiekeuze voor nieuwbouw rekening met de gevolgen van wateroverlast, hitte en droogte.

3 Wonen en zorg

Er moet een integrale aanpak van de vergrijzing komen. Hoog op de urgentielijst: meer levensloopbestendig en betaalbaar bouwen. Ook is er dringend behoefte aan een tussenvorm van woningen, ‘halverwege’ zelfstandig wonen en verpleeghuis.

De extramuralisatie voor kwetsbare personen is te ver doorgeschooten. Zij krijgen niet de zorg en begeleiding die ze nodig hebben. Te vaak ook worden ze in corporatiewijken gehuisvest.

Er zijn middelen en sturingsmogelijkheden nodig om samen met partners breed in preventie te investeren – kosten voor de baat uit – en om de woningmarkt te transformeren en maximaal te kunnen werken aan sociale samenhang en leefbaarheid.

4 Krimp

Wij willen aandacht voor de samenhang tussen groei- en krimpregio's. Weliswaar tekent de bevolkingsdaling zich vooral in de regio's af, maar zij heeft nationale impact. In de buitengebieden spelen vraagstukken die ook voor de rest van Nederland van betekenis zijn – en andersom. Het illustreert de afhankelijkheidsrelatie tussen de stedelijke groeiregio's en de landelijke gebieden. Willen we kansen benutten en ongewenste tweedeling voorkomen, dan is het zaak om de positieve en negatieve effecten van zowel krimp als groei integraal te beschouwen. De schaal waarop dat moet gebeuren: die van Nederland als geheel. Dat vergt actieve sturing door de overheid, door bijvoorbeeld expertise en financiële middelen ter beschikking te stellen zoals in lijn met het Actieplan Bevolkingsdaling.

5 Mobiliteit

De mobiliteitsopgave zelf blijft in beweging – ze neemt toe. De bevolking en economie van Nederland groeien, wat op zich al tot meer vervoer van personen en transport van goederen leidt. Daar komt bij dat wonen in de grote steden onbetaalbaar wordt en mensen verder van huis werken.

Rijksinvesteringen in mobiliteit moeten op de verstedelijkingsopgave zijn afgestemd. Credo: geen woning zonder OV-voorzieningen. Dat verlangt de oprichting van een Mobiliteitsfonds, waarbij op regioniveau kan worden besloten wat de meest geschikte vervoersmodaliteit is in relatie tot andere urgente thema's – bijvoorbeeld leefbaarheid, economie en duurzaamheid. Het Mobiliteitsfonds biedt kans op een meer integrale afweging bij mobiliteitsopgaven en wederkerigheid in samenwerking.

Ook leidt het tot meer flexibiliteit in lokale en regionale oplossingen voor complexe opgaven. Deze oplossingen kunnen bijdragen aan betere benutting van infrastructuur, zonder op voorhand voor een bepaalde mobiliteit te kiezen.

Het kabinet heeft het Mobiliteitsfonds al toegezegd. Gemeenten vragen dan ook om het wetsvoorstel snel in behandeling te nemen.

6 Verkeersveiligheid

Sinds enkele jaren is de trend dat het aantal verkeersslachtoffers afneemt helaas gekeerd. De maatschappelijke schade loopt in de miljarden en het persoonlijk leed is niet te overzien. Er is een stevige impuls nodig om dit tijt te keren. Op voorhand staat vast dat deze impuls zich dubbel en dwars terugverdient.

Dit zijn de wensen van gemeenten:

- Minimale administratieve lasten om de 500 miljoen cofinanciering van het rijk aan te kunnen vragen, waarna het rijk geld direct aan gemeenten overmaakt.
- Een lijst van erkende maatregelen die op basis van de risicoanalyse kunnen worden toegepast. Zo kunnen gemeenten snel acteren en blijven ze gevrijwaard van de noodzaak om achteraf effecten te monitoren.
- De beschikking over goede data, ook van alle ziekenhuizen, voor risicoanalyses en onderbouwde investeringen.
- Handhaving van verkeersovertredingen door uitbreiding van gemeentelijke BOA-taken.

7 Duurzame mobiliteit

Naast meer mobiliteit moet het ook anders en duurzamer. In de 1,5m maatschappij is lopen en fietsen een gezonde en duurzame manier om mobiel te zijn. Daarom biedt deze situatie nu de aanleiding om in de infrastructuur meer prioriteit aan fietsen en lopen te geven en daarmee de fietser en loper meer ruimte te geven.

Waar gemeenten om vragen:

- De modaliteiten omkeren. Eerst inzetten op lopen en fietsen als actieve en inclusieve mobiliteitsvormen. Daarna het OV en deelgebruik. Pas daarna de individuele auto.
- Als een auto in beeld komt, dan zonder emissie.
- Regionale mobiliteitsprogramma's (RMP) om goed in de regio samen te werken aan de mobiliteitsoplossing die bij het gebied past. Tegelijkertijd is goede afstemming met andere beleidsterreinen nodig, waaronder gezondheid, bereikbaarheid/wonen etc.

- Anders betalen voor mobiliteit (niet bezit maar gebruik) en deze opbrengsten benutten om duurzaam verkeer te stimuleren.

8 Stikstof

Stikstof blijft gespreksstof. Want de uitdagingen in de ruimtelijke ordening zijn groot, maar de ruimtelijke schaal van Nederland is klein. Wij vrezen dat de onduidelijkheid die de stikstofproblematiek nu veroorzaakt al op voorhand een breed draagvlak aantast. We zien ook dat de discussie over een aanpak polariseert. Enerzijds wil iedereen in een mooi, duurzaam en welvarend Nederland wonen.

Anderzijds verheugt de botsing van belangen. De een maakt zich zorgen over de natuur; de ander zoekt een woning. De ene groep van ondernemers voelt zich achtergesteld bij de andere. Zelfs duurzame investeringen worden uit- en soms afgesteld, omdat de verlening van vergunningen stopt.

Gemeenten willen een Nationaal Stikstofakkoord met brede steun van de gehele bevolking en een breed politiek draagvlak. Alleen zo voorkomen we dat het denken over de langtermijninrichting van Nederland tot een papieren exercitie verwordt. Dit Nationaal Stikstofakkoord moet alle betrokken partijen verbinden. Wat dat verlangt: enerzijds een massief en zichtbaar programma van direct herstel van de natuur. Anderzijds langjarige reductie van stikstofuitstoot aan de bron ervan en ruimte voor ontwikkeling.

Twee opmerkingen:

- Gemeenten zijn positief over het vrijkomende budget uit de brief over het landbouwpakket. Ook ondersteunen we het idee voor een omschakelfonds voor boeren die voor kringlooplandbouw kiezen. Wel willen we dat er een nazorgtraject komt voor boeren die stoppen.
- Maatregelen moeten passen in een breder toekomstperspectief voor het landelijk gebied. Er naderen immers forse transitie in de sector. Ook hebben gemeenten te maken met krimp en leegstand van stallen. Het is van belang dat de leefbaarheid in het gebied centraal staat. Het gaat niet alleen om saneren, maar ook om reconstructie.

9 Landbouw en natuur

In de transitie van de agrarische sector en het landelijke gebied is de leefbaarheid van het buitengebied een belangrijke pijler. Een samenhangende aanpak van de vele transitie voor de komende decennia – van kringlooplandbouw en voedselproductie tot waterveiligheid en circulaire economie – is noodzakelijk. Alleen zo kunnen we het landschap aantrekkelijk houden en tegelijk een economisch vitaal, leefbaar en duurzaam platteland versterken.

Gemeenten hebben hierbij behoefte aan:

- Breed gedragen en gebiedsgerichte gebiedsvisies.
- Ruimte in regelgeving om beter te kunnen sturen op overlast door agrarische activiteiten.
- Aandacht voor toerisme als belangrijke economische activiteit bij veranderingen in het landelijke gebied.
- Een gezamenlijke aanpak van verschillende ministeries om verloedering, leegstand en ondermijning in het landelijke gebied tegen te gaan.

10 Omgevingsrecht

De Omgevingswet zou in januari 2021 in werking treden. Daarmee wordt ook het fysieke domein gedecentraliseerd naar gemeenten. Inmiddels is bekend dat het wordt uitgesteld. Gemeenten werken ondertussen hard door aan de uitbouw van het minimumniveau. Uitgangspunt daarin zijn de verbeterdoelen van de Omgevingswet. Twee belangrijke doelen van deze wet: een juridisch antwoord aan de energietransitie bieden en de woningbouwopgave. Zonder de Omgevingswet kunnen beide niet – of veel lastiger – gerealiseerd worden.

In die wetenschap wensen gemeenten:

- Invoering van de Omgevingswet zo snel als mogelijk in 2021.
- Voldoende middelen om gemeenten te ondersteunen met vraagstukken rondom informatievoorziening, die samenhangen met de doorontwikkeling en uitbouw van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO-LV).

11 Ruimtelijke inrichting | Nationale Omgevingsvisie

Er zijn diverse opgaven die om ruimte vragen – ruimte die er niet altijd is. Naast de energietransitie en woningbouwopgave, die veel ruimte claimen, vragen de kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en het natuurherstel om vierkante kilometers. Deze beknelling zal in het drukbevolkte Nederland tot harde keuzes leiden. De stikstofproblematiek maakt dit nog pregnanter, omdat natuurgebieden meer ruimte vergen. Hamvraag: wat gaat voor? Landelijke regie zal hierin geen soelaas bieden. Wel integrale rijksregie op de sectorale belangen die nu te veel de boventoon voeren.

Drie zaken waar gemeenten op aandringen:

- Hun behoud op de regie over de kwaliteit van de openbare ruimte.
- Het faciliteren van efficiënt gebruik van de ondergrond.
- Een heldere visie van het rijk waar gemeenten rekening mee moeten houden.

7 Informatiesamenleving

Digitalisering verandert de samenleving. Dat vereist een gemeentelijke organisatie die daarop in kan spelen. Het gaat daarbij om principiële vraagstukken; waar mogen gemeenten of ondernemingen data voor gebruiken? Zijn inwoners wel voldoende beschermd tegen de macht van grote techbedrijven en de overheid? Maar ook praktische zaken komen aan bod, zoals de uitrol van 5G en de plaatsing van slimme lantaarnpalen.

1 Gemeenten eerste overheid voor kwetsbare groepen

De Nationale Ombudsman constateert dat 'een substantiële groep wordt vergeten'. Deze heeft behoefte aan één aanspreekpunt en menselijk contact. Daarom keren we de keten graag om: voor inwoners die in de problemen raken, zijn gemeenten het eerste aanspreekpunt namens de (hele) overheid. Zij bieden menselijke en integrale oplossingen voor hun problemen.

Wat gemeenten vragen:

- Schep de voorwaarden en middelen (mandatering) om de rol van gemeenten als eerste loket voor kwetsbare groepen integraal in te vullen.

2 Randvoorwaarden voor de informatiesamenleving

Gemeenten maken zich sterk om de randvoorwaarden te scheppen voor een informatiesamenleving waarin we kansen kunnen benutten. Binnen die randvoorwaarden zijn er drie hoofdonderwerpen.

Ten eerste is het van belang dat we als één overheid aan een generieke digitale infrastructuur (GDI) werken. Deze is compact en robuust en sluit aan bij de principes van de Common Ground. Ook kent de GDI een financiering die gebruik en doorontwikkeling ervan stimuleert. Gemeenten ervaren hierin tot nu toe vertraging en besluiteloosheid.

Ten tweede is het belangrijk om via het onderwijs te investeren in de digitale vaardigheden van inwoners en ondernemers.

Tot slot is het nodig om zowel binnen als buiten de overheid digitale innovatie te stimuleren.

Wat gemeenten vragen:

- Een forse investering in de (generieke digitale) infrastructuur, digitaal onderwijs, onderzoek en digitale innovatie. Om kansen te benutten, moet de digitale basis immers op orde zijn.

3 Lokale afwegingsruimte datagebruik voor het oplossen van maatschappelijke opgaven

Gemeenten zijn datagedreven organisaties. Dat zij hun eigen huis op orde moeten hebben, staat buiten kijf. Zonder goede basisadministratie is het bijvoorbeeld onmogelijk om belasting te innen. Ook inwoners en ondernemers vertrouwen erop dat hun persoonlijke gegevens op een veilige manier worden bewaard. Tegelijkertijd verwacht iedereen dat gemeenten 'hun' data beschikbaar kunnen stellen volgens de meest actuele norm – net zoals commerciële partijen dat moeten – en binnen de kaders van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Op die manier kunnen inwoners bijvoorbeeld online aangifte van een geboorte doen of een paspoort of vergunning aanvragen. Tot slot hebben gemeenten de data ook zelf nodig. Zij kunnen helpen om maatschappelijke opgaven vroegtijdig aan te zien komen – bijvoorbeeld een stijgende vraag om zorg – of om opgaven, zoals in de woningbouw, op te lossen.

Gemeenten vragen daarom om:

- Structurele middelen om data op orde te kunnen hebben en te houden.
- Duidelijke protocollen en kaders voor het delen van data, die per maatschappelijke opgave zijn opgesteld.

- Transparantie van mede-overheden en commerciële partijen, zodat democratische controle van datagebruik mogelijk is.

4 Digitale (grond)rechten in de informatiesamenleving

Digitalisering gaat vergezeld van fundamentele nieuwe vraagstukken voor de democratische rechtsstaat. De invloed van bijvoorbeeld deepfakes¹ en nudging² laat zich duidelijk zien. Vanuit wetenschappelijke inzichten en een politiek gesprek komen we tot nieuwe digitale (grond)rechten om de transparantie van informatie en de autonomie van inwoners te beschermen. Een voorbeeld hiervan zijn de 'Principes voor de digitale samenleving', die de VNG in samenspel met de gemeenten in 2019 heeft ontwikkeld.

Gemeenten vragen in dit kader twee specifieke dingen:

- Een nationale aanpak of een instituut (denktank, met wetenschappelijke leerstoelen) dat de impact van iedere nieuwe technologie voor de samenleving en de overheid duidt en van een handelingsperspectief voorziet.

Veel gemeenten (en andere overheidspartijen) zijn te klein om zelf de impact, mogelijkheden en bedreigingen van nieuwe technologieën te kunnen vaststellen en om de technologieën ook daadwerkelijk slim en goed toe te passen. Sowieso is het zaak om niet per overheidsorganisatie steeds opnieuw het wiel uit te vinden. Het doel is om tot een handelingsperspectief te komen in een zich continue ontwikkelende democratische rechtsstaat, inclusief digitale (grond)rechten die passen bij een informatiesamenleving.

- Bevoegdheden van gemeenten bij wet- en regelgeving in de openbare ruimte voor nieuwe technologieën beter regelen.

Gemeenten intensiveren hun aandacht voor de impact van nieuwe technologieën op de buitenruimte. Denk aan 5G-opstelpunten, de plaatsing van sensoren en dataverzameling in de openbare ruimte. Om die reden hebben we ook de 'Principes voor de digitale samenleving' ontwikkeld. Het is van belang dat gemeenten de regie blijven voeren over de inrichting van de lokale buitenruimte. Dat heeft immers een cruciaal aandeel in het gesprek over de rol van de integrale overheid in de digitale samenleving, waarin we de (grond)rechten van inwoners centraal stellen. Inwoners moeten altijd betrokken zijn bij de toepassing van nieuwe technologieën in de openbare ruimte, zodat zij meeprofiteren van de voordelen ervan.

5 Aanpak digitale veiligheid

Gemeenten spannen zich in om de weerbaarheid en het zogeheten herstelvermogen van de (gehele) overheid bij digitale incidenten sterk te vergroten. Dat geldt zowel voor de ict-infrastructuur zelf als voor de vitale processen die inwoners en ondernemers raken. Deze dienen we robuust en betrouwbaar te houden. We doen dit bovendien in de digitale veiligheidsketen, waarin iedereen een eigen verantwoordelijkheid heeft – ook naar elkaar. Inwoners moeten er blind op kunnen vertrouwen dat hun gegevens veilig en hervindbaar zijn. Ze moeten er eveneens op kunnen rekenen dat er werkende alternatieven zijn wanneer processen uitvallen.

Wat gemeenten vragen:

- Een integrale, overheidsbrede benadering in digitale veiligheid, digitale weerbaarheid en herstelvermogen en bijbehorende investeringen.

1 Deepfake is een techniek voor het samenstellen van menselijke beelden op basis van artificiële intelligentie. Zij kunnen worden gebruikt voor nepnieuws.

2 Nudging is subtiele beïnvloeding van gedrag, waarbij de betrokkene onbewust tot gewenst gedrag wordt verleid.

8 Cultuur, media en sport

Cultuur, media en sport zijn belangrijk voor de ontwikkeling en participatie van mensen. Van bibliotheken, podiumkunsten en monumentenzorg tot sport voor jong en oud: zij moeten toegankelijk blijven voor iedereen.

Cultuur

Wat de gemeenten vragen:

- Voldoende rijksgeld voor kwalitatief goede voorzieningen. Dat is ook nodig om de sector te laten herstellen van de coronacrisis.
- Aandacht voor de culturele voorzieningen in de regio. Op nationaal niveau moet evenredige spreiding een criterium zijn.
- Uitvoering van de drie Codes Fair Practice, Culturele Diversiteit en Governance
- Aandacht in een vernieuwd Rijksprogramma Cultuureducatie Rekening voor doorlopende leerlijnen en diverse schooltypes.
- Aandacht in een nieuw Rijksprogramma Cultuurparticipatie voor de decentralisaties in het sociaal domein.

Erfgoed

Wat de gemeenten vragen:

- Een heldere positie van Erfgoed in de Omgevingswet en in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).
- Een adequate uitwerking van de Rijksprogramma's Erfgoed Deal en Kerkenvisies.

Media

Inwoners vinden hun lokale nieuwsvoorziening belangrijk. Gemeenten willen dat – zeker in het licht van groeiende digitalisering goed borgen.

Wat de gemeenten vragen:

- Adequate rijksbesteding voor lokale publieke (streek)omroepen, zoals ROB en Raad voor de Cultuur adviseren en waar inmiddels ook pilots plaatsvinden.
- Verruiming van de financiële mogelijkheden voor onafhankelijke journalistiek ten behoeve van de lokale democratie.

Openbare bibliotheken

Sinds 2015 moeten de lokale openbare bibliotheken aan vijf functies voldoen: kennis/informatie, ontwikkeling/educatie, lezen/literatuur, kunst/cultuur en ontmoeting/debat. Zo evolueren bibliotheken van boeken- en muzieklener tot een instelling met diensten en activiteiten voor een breed scala aan doelgroepen zoals laaggeletterden, niet-digitaal vaardigen en nieuwe Nederlanders. Sleutelbegrippen: de Nederlandse taal maar ook omgang met de computer leren. Daarnaast is er sprake van leesbevordering voor alle leeftijden. Bibliotheken bieden thematische ontmoetingspunten en uitleg over digitaal met overheidsinstanties omgaan. Daarnaast vinden er debatten, culturele en literaire activiteiten plaats. Deze innovatie wordt van rijkswege gestimuleerd door meerjarige agenda's. Het daarbij behorende rijksgeld is enige jaren geleden vanwege bezuinigingen evenwel teruggebracht tot één miljoen euro per jaar. Wij pleiten voor herstel van het eerdere bedrag van jaarlijks tien miljoen.

Sport en bewegen

Sport en bewegen zijn essentieel bij de ontwikkeling van kinderen. Het voorkomt gezondheidsklachten en draagt bij aan participatie en inclusie in de samenleving. Tien miljoen Nederlanders sporten, maar zeven

miljoen moeten daartoe nog verleid worden. Het huidige Sportakkoord van overheden en organisaties biedt een stimulans maar samenwerking blijft noodzakelijk.

Gemeenten achten hierbij het volgende van belang:

- Sport en bewegen moeten een plek krijgen in het pakket activiteiten voor het jonge kind. Dit betekent dat er financiële ruimte voor moet zijn in de voor- en vroegschoolse educatie en in de door ons bepleite 16 uur kwalitatieve kinderopvang.
- Binnen het primair onderwijs moet de binnenkort wettelijk verplichte twee uur gymles leiden tot meer onderwijshuisvestingsvergoeding aan gemeenten voor de bouw van bijbehorende gymlokalen.
- Herstel de vangnetregeling voor kinderen die zonder zwemdiploma van school komen.
- Intensiveer de stimulans voor mensen die belemmeringen hebben om te sporten en bewegen via behoud van de Brede regeling combinatiefuncties en via het door ons bepleite Preventiefonds.
- Let bij wet- en regelgeving op de positie van sport en bewegen. De compensatie van de verruiming BTW-sportvrijstelling moet gehandhaafd worden. Maak plek vrij binnen economische innovatiegelden.
- Waarborg aandacht voor een beweegvriendelijke omgeving in de omgevingsvisies van alle overheden. En let bij de vergoeding van de energietransitie op de lokale sportaccommodaties.

9 Europa en Internationaal

In oppervlakte beslaat Nederland maar 2,46 procent van Europa. Onze verknoping met Europa en de wereld is evenwel groter.

1 Grensoverschrijdende samenwerking

Vanuit hun bevoegdheden en taken dragen gemeenten bij aan zaken als een grensoverschrijdende arbeidsmarkt, economie, energiemarkt en vervoersregio's.

Gemeenten hebben daarom behoefte aan:

- Betere interbestuurlijke samenwerking met ruimte voor lokaal maatwerk en breed afgestemde bilaterale agenda's (met Duitsland en Vlaanderen).

2 Afschaffen Europese aanbestedingsplicht in de zorg

De zorgsector in Nederland is geen klassieke markt waarin Europese aanbestedingsregels een instrument zijn om tot eerlijke gunning van een opdracht te komen. Voor gemeenten en zorgaanbieders werkt deze verplichting – vanwege de complexe structuur – als een belemmering. Daarom hebben gemeenten behoefte aan afschaffing van deze plicht.

3 Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's)

In 2015 heeft Nederland zich, net als alle andere landen in de wereld, in de VN gecommitteerd aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's). Die vormen samen dé wereldwijde duurzaamheidsagenda voor de periode tot 2030. Daarbij gaat het om de brede invulling van duurzaamheid, gericht op de samenhang tussen de sociale, economische en milieuaspecten. Sinds de vaststelling in 2015 is het nodige bereikt, maar de resterende tijd wordt niet voor niets 'a decade of action' genoemd. Die actie is hard nodig, wereldwijd en dus ook in Nederland. Veel gemeenten geven op lokaal niveau invulling aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's), vaak samen met maatschappelijke organisaties en bedrijven. Gemeenten zien graag dat ook het rijk de agenda actief uitdraagt en nastreeft, want de inzet van iedereen is nodig om de doelen te realiseren. De rijksoverheid kan niet alleen leunen op anderen.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

april 2020

vng.nl